

Odborný článek

Nebyl vlastník v určitých případech za socialismu chráněn lépe než dnes?

Marek Matěna

Marek Matěna působí jako advokátní koncipient. Zaměřuje se na právo občanské, rodinné a trestní. Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, kde vykonal také rigorózní zkoušku, a to na katedře právních dějin a teorie práva. Kromě právních dějin se zabývá problematikou sportovního práva, jíž se chce v budoucnu věnovat zejména.

Abstrakt

Autor se ve svém článku pouští do komparativní analýzy několika vybraných institutů občanského práva a do srovnání, jak se v průběhu jejich historického vývoje měnil obsah co do omezování vlastnického práva. Autor do analýzy zařadil instituty vydržení a nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Na provokativní hypotézu, že z určitých hledisek byla v době socialismu poskytována (alespoň po formální stránce nastavení právních norem) vlastnickému právu vyšší ochrana, si v závěru článku odpovídá kladně. Zároveň ale upozorňuje, že hrubé zásahy do soukromého vlastnictví, ke kterým docházelo, dalece přesahují tato kladná zjištění.

Abstract

The article provides comparative analysis of two legal concepts of civil law and focuses on the question of historical development of those concepts in terms of protection of property rights. Those concepts are prescription of property rights and acquisition of property from unlawful possessor. The provocative hypothesis of the author is that from certain viewpoint the legal protection of property rights has been stronger in the period of socialism (from the perspective of the formal protection provided by the legal norms of the property law) than in the contemporary law. At the conclusion, the author's answer is positive. At the same moment he warns that gross interventions to the private property by political decisions during the socialist period far exceed positive findings provided by this article.

Úvod

V obecném právním povědomí má každý právník a možná i většina laiků zafixováno, že ochrana vlastnictví za minulého režimu nebyla v našem státě ideální. Vlastníci to u nás opravdu neměli jednoduché. Státní zásahy do soukromého vlastnictví nebyly ničím výjimečným, ať již se jednalo o znárodnování, kolektivizaci, pozemkovou reformu či konfiskace majetku.¹ Právo, to totiž nejsou jenom právní normy, ale také jejich faktická aplikace – tím nemluvím pouze o soudních rozhodnutích, ale zejména o případech, kdy vlastnické právo soukromníků nebylo státními orgány respektováno.

Během podrobného zkoumání vývoje některých soukromoprávních institutů mě však napadla lehce provokativní teze, a to, zda v některých případech nebyl tehdy vlastník chráněn lépe než dnes. Budu tedy řešit zejména otázku ochrany vlastnického práva mezi soukromými osobami navzájem, a nikoliv zásahy státní moci do vlastnického práva jednotlivců.

Jak z předešlých vět vyplývá, ochranu vlastníka nehodlám zkoumat klasickým způsobem přes vlastnické žaloby či institut svépomoci, ale danou tezi bych rád demonstroval netradičně právě na dvou vybraných institutech, a to u vydržení a nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Nezbytnou součástí výzkumu bude i zjištění, zda k potencionální lepší ochraně vlastníka došlo úmyslně z vůle zákonodárce či nedomyšlenými legislativními zásahy, tedy kouzlem nechtěného.

1. Vydržení

Institut vydržení řadíme mezi klasické hmotněprávní instituty mající původ již v nejstarším římském právu. Od té doby prodělal řadu změn, měnily se podmínky pro vydržení, předmět vydržení, a v určitých letech byl dokonce tento institut z občanského zákoníku vyňat. Obecně vydržení řadíme mezi originární způsoby nabytí vlastnického práva. To znamená, že získaná věc doposud nebyla předmětem vlastnictví či vlastníka měla, ale nabyvatel získal vlastnické právo nezávisle na něm. Podstata vydržení spočívá ve změně faktického stavu (držby) na stav právní (vlastnické právo).² K tomu, aby k této změně došlo, musí být splněny zákonem stanovené podmínky, které se během historického vývoje měnily. V nejstarším římském právu stačilo k vydržení splnit podmínku naplnění vydržecí doby (tempus) a užívání (usus).³ I dnes musí být naplněna vydržecí doba, avšak z pouhého užívání se vyvinul institut držby. Ten spočívá ve faktickém ovládnutí věci (corpus possessio) s úmyslem nakládat s věcí jako se svou vlastní (animus possidendi). Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „OZ“), pak rozvádí požadavky na držbu. Aby držba byla kvalifikována k vydržení, musí být řádná (zakládá se na platném právním důvodu), pravá, tedy věc není získána násilím, lstí či výprosou, a poctivá (držitel má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, jež vykonává).

Institut vydržení slouží k zajištění právní jistoty a souladu právního stavu se stavem reálným. Je totiž nežádoucí, aby se třetím osobám jevil držitel jako vlastník. Řeší tedy konflikt mezi ochranou dobré víry držitele a ochranou práv původního vlastníka. Spravedlnost zajišťuje vydržecí doba, která by měla být dostatečně dlouhá na to, aby původní vlastník mohl proti držiteli namítnout svá práva. Pokud tak neučiní, dojde k zániku jeho vlastnického práva k dané věci. Protože k nabytí vlastnictví dochází přímo ze zákona, není již třeba dalšího rozhodnutí a vlastnictví přechází automaticky. Případný výrok soudu má pouze deklaratorní povahu.

V občanském zákoníku č. 141/1950 Sb. (dále „OZ/50“) se úprava vydržení, spolu s dalšími způsoby

nabytí vlastnického práva, nacházela ve třetí části věnující se úpravě věcných práv, přesněji v § 115 až § 118. Byla již ovlivněna sovětizací našeho právního řádu, a tudíž postihnuta změnami, které předchozí právní úprava vycházející z římskoprávní tradice neznala.⁴ Jednou z nejdůležitějších změn nejen v občanském právu bylo rozdělení vlastnictví na různé druhy. Toto rozdělení mělo důležitý vliv právě i pro úpravu institutu vydržení.

Nejprve se zaměříme na tzv. socialistického vlastníka.⁵ Ten byl chráněn lépe než vlastník dnes zcela jistě, jelikož proti němu vydržet nešlo, což stanovoval § 115 OZ/50. Vydržet proti socialistickému vlastníkovi tedy nemohl ani jiný socialistický vlastník. Věci patřící do osobního či soukromého vlastnictví oprávněným držitelem být vydrženy mohly. Pokud byl oprávněný držitel socialistickým vlastníkem, staly se věci předmětem socialistického vlastnictví. Úmyslem zákonodárce bylo, aby stát a družstva nemohla přicházet o majetek, který by tak přecházel do osobního či soukromého vlastnictví.⁶

Socialistický vlastník byl chráněn lépe než dnes i za účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. (dále „OZ/64“). I podle úpravy v tomto kodexu proti němu nebylo možné vydržet, což stanovoval § 135a.⁷

Pro náš záměr je důležitý především vlastník – řadový občan. Rozdíl oproti současné právní úpravě spočívá zejména v absenci mimořádného vydržení. Za účinnosti OZ/50 ani OZ/64 institut mimořádného vydržení neexistoval. Dnes tento institut umožňuje nabýt vlastnické právo k věci i bez řádného titulu za přijatelnou dvojnásobně dlouhou promlčecí lhůtu (§ 1095 OZ). Bez prokázání titulu šlo sice teoreticky nabýt vlastnické právo i tehdy, ale pouze za podmínky objektivní dobré víry držitele. Dnes postačuje, aby nebyl prokázán nepoctivý úmysl. Navíc, jak již bylo zmíněno, za účinnosti OZ/64 nešlo až do dubna 1983 proti vlastníkovi věc vydržet vůbec. A i poté, co se vydržení navrátilo do OZ/64, bylo velmi omezené. Stát a socialistické i nesocialistické organizace byly z vydržení vyloučeny. Vydržitelem mohl být pouze občan. Navíc šlo vydržet výhradně věci v osobním vlastnictví. Těmi byly zejména předměty domácí a osobní spotřeby, rodinné domky, byty a úspory nabyté prací sloužící k uspokojování životních potřeb. Nešlo tak například vůbec vydržet obytné domy, hospodářské stavby či pozemky, které spadaly pod vlastnictví soukromé, jelikož tyto měly výrobní charakter.⁸

Nezbývá než konstatovat, že zbavit vlastníka jeho vlastnictví pomocí institutu vydržení bylo v období socialismu obtížnější než dnes, a vlastník disponoval vyšší ochranou. Na otázku, zda tato vyšší ochrana byla záměrná, odpovídá důvodová zpráva k OZ/64 a odborná dobová literatura. Zmíněná důvodová zpráva tvrdila, že vydržení je v rozporu s pravidly socialistického soužití⁹ a dobová literatura hodnotila vydržení jako zásah do ústavních práv vlastníka.¹⁰ Jestliže důvodová zpráva i odborná literatura vysvětlují, proč k omezení či zrušení institutu vydržení došlo, je zřejmé, že se nejedná o kouzlo nechtěného, nýbrž o úmysl zákonodárce.

2. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného

Obecně lze říci, že nabytí vlastnického práva od neoprávněného¹¹ je dalším z institutů řešících rozpor mezi ochranou vlastnického práva původního vlastníka a ochranou nabyvatele vlastnického práva v dobré víře, který se účastnil právního jednání, jenž však trpělo vadou. Je třeba si uvědomit, že je nutné na jedné straně chránit vlastníka, aby nedošlo k legitimizaci převodu věcí ztracených či ukradených, ale na druhé straně musí být chráněn i nabyvatel, který nemůže kontrolovat ověření vlastnictví převodce a všech předchůdců.

Tento institut je výjimkou z principu „*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, tj. nikdo nemůže převést na jiného více práv, než kolik sám má“. Jedná se o výjimku legitimní, neboť chrání dobrou víru poctivých nabyvatelů. Ideálním řešením daných situací se zabýval i Ústavní soud, který konstatoval: „*Jelikož institut upravuje řešení situace vyskytující se běžně v každodenním životě, bylo vždy nutné najít kompromis mezi oběma protikladně působícími principy tak, aby zůstalo zachováno maximum z obou, a není-li to možné, pak tak, aby výsledek byl slučitelný s obecnou představou spravedlnosti*“.¹²

Nabytím vlastnického práva rozumíme situace, kdy se vlastníkem stává osoba, která předtím subjektem vlastnického práva nebyla, jelikož jím byl buď někdo jiný, nebo jím nebyl nikdo.¹³ Právní teorie se již dlouhá léta zabývá problémem, zda jde o nabytí vlastnického práva originárním či derivativním způsobem. Způsob jeho řešení je přitom velmi důležitý i pro praxi, protože s originárním způsobem nabytí je spojen zánik všech práv třetích osob vztahujících se k věci. Derivativní způsob nabytí vlastnictví naopak s sebou přináší nabytí vlastnictví včetně jeho právních vad.¹⁴ Česká právní věda se na rozdíl od některých zahraničních příkládání k originárnímu způsobu nabytí, když s tímto názorem souhlasí i důvodová zpráva OZ.¹⁵ Ta to zdůvodňuje tím, že jde o nabytí vlastnického práva od osoby, která není k jeho převodu oprávněna, a tudíž jde o nabytí originární. Zahraniční úpravy vychází z tzv. *legitimační teorie*, která spatřuje znaky derivativnosti v existenci převodního jednání, tedy aktivním konáním nabyvatele a převodce, od kterého je pak vlastnické právo novým vlastníkem odvozováno.¹⁶

Na okraj znovu pohledme na socialistického vlastníka. Ten byl zcela jistě chráněn lépe než vlastník dnes, jelikož dle § 154 odst. 2 OZ/50 nemohl socialistický vlastník ztratit vlastnictví k věci ani při naplnění všech podmínek jinak vedoucích k převodu vlastnictví na poctivého nabyvatele. To znamená, že pokud oprávněný držitel nabytí věc v dobré víře, mohl socialistický vlastník věc i tak stále vindikovat zpět a nedocházelo k přechodu vlastnictví na nabyvatele.

A co řadový občan? Ustanovení § 154 odst. 1 OZ/50 stanovovalo, že „*o vydání věci nelze žalovat oprávněného držitele (§ 145)*“¹⁷, *kteřý věci nabytí výrokem úředním (§ 114)*¹⁸ *nebo ve veřejné dražbě i mimo úřad provedené*¹⁹, *a jde-li o věc movitou, ani tehdy, nabytí-li jí za plat, buď od někoho, kdo je oprávněn s takovými věcmi obchodovat, anebo od toho, komu ji žalobce sám svěřil. V těchto případech nabytí oprávněný držitel práva vlastnického.*“ Pokud toto ustanovení porovnáme s dnešní úpravou v § 1109 OZ, zjistíme, že dnes existuje širší paleta věcí, o které vlastník může přijít, jelikož dnes může vlastník přijít i o nemovitosti, které nejsou zapsané ve veřejném seznamu. Jedná se tak např. o podzemní stavby se samostatným účelovým určením (př. podzemní parkoviště), rozestavěné stavby či stavby drobné.²⁰ Lze namítnout, že podle současné úpravy zase nelze přijít o movitost zapisující se do veřejného seznamu, avšak výčet takových je dosti úzký.²¹ OZ/50 navíc neznal nabytí od neoprávněného při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo při obchodu na komoditní burze.

OZ kromě zmíněného § 1109 obsahuje v § 1111 tzv. generální klauzuli nabytí od neoprávněného, která situace, kdy vlastník může ztratit své vlastnické právo, dále rozšiřuje. Tato generální klauzule zní „*získal-li někdo movitou věc za jiných okolností, než které stanoví § 1109 nebo § 1110, stane se vlastníkem věci, pokud prokáže dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo k věci. To neplatí, pokud vlastník prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu.*“

Důvodová zpráva k OZ uvádí jako příklad spadající pod ustanovení § 1111 koupí movité věci od podnikatele mimo běžný obchodní styk.²² Komentářová literatura pak jako další příklady uvádí situace, kdy kupující odstoupí od kupní smlouvy, jejímž předmětem je movitá věc a poruší svou povinnost věc vrátit prodávajícímu tím, že ji převede na třetí osobu či případy, kdy je sjednána výhrada

vlastnického práva, a kupující, který ještě nezaplatil kupní cenu, tuto věc převede dále poctivému nabyvateli.²³ Ovšem tyto případy spadají již spíše pod ustanovení § 1109 písm. c) OZ – nabytí za úplatu od někoho, komu vlastník věc svěřil.

Pokud na základě výše zmíněného můžeme konstatovat, že úprava v OZ/50 byla pro vlastníka výhodnější než dnes, OZ/64 toto zvýhodnění vlastníka ještě mnohonásobně rozšířil. Nabytí vlastnictví od neoprávněného totiž nebylo téměř možné. Ustanovení § 228 OZ/64 umožňovalo nabytí vlastnického práva od neoprávněného pouze v případě, kdy neoprávněným převodcem byla socialistická organizace. Od dubna 1983 pak převodcem mohl být ještě občan, který získal od státu povolení k uspokojování hmotných a kulturních potřeb občanů (§ 489a). Jednalo se především o drobné soukromníky přezívající v totalitním státě, kteří obdrželi povolení. Došlo tak k zohlednění reálného stavu právní úpravou, kdy si zákonodárce uvědomoval existenci drobného podnikání, a tudíž nutnost ochrany zákazníků.²⁴

Dnes pokud vlastníkova věc přejde na jiného v zákonem stanovených případech, a za předpokladu jeho dobré víry, ztrácí tento původní vlastník své vlastnické právo. Může se tak stát, že vlastník je okraden, zloděj dá věc do bazaru, ten ji prodá a původní vlastník o své vlastnictví přichází, pokud nedokáže prokázat, že byl okraden, což u movitostí bývá obtížné. A pokud uplyne relativně krátká doba tří let, už mu k navrácení jeho vlastnictví nepomůže ani prokázání krádeže (§1110 OZ).

Vzhledem k výše uvedenému nezbyvá než znovu konstatovat, že zbavit vlastníka jeho vlastnictví pomocí institutu nabytí vlastnického práva od neoprávněného, bylo v období socialismu obtížnější než dnes, a vlastník disponoval vyšší ochranou. Ke zjištění, zda vyšší ochrana vlastníka byla legislativním úmyslem, i v tomto případě použijeme důvodovou zprávu k OZ/64. Ta přímo zdůrazňovala, že nabytí věci od socialistické organizace poskytuje vlastníkově zvýšenou ochranu vlastnického práva oproti nabytí od běžných převodců. Je tedy celkem zřejmé, že si komunističtí legislativci absenci nabytí od neoprávněného, a tím i zvýšenou ochranu původního vlastníka uvědomovali.

Závěr

Předkládaný článek se skládá z analýzy dvou vybraných soukromoprávních institutů, na kterých je demonstrována a následně i potvrzena teze, podle které byl vlastník v určitých případech lépe chráněn za účinnosti socialistických kodexů než dnes.

U vydržení byl vlastník chráněn nejlépe za účinnosti OZ/64, kdy až do 1. dubna 1983 nemohl přijít o svou věc tím, že by mu ji vydržel někdo jiný. Navíc během celé éry socialismu neexistovalo mimořádné vydržení, a nabyvatel tak musel být vždy v objektivní dobré víře ohledně svého vlastnictví k věci. Co se týká nabytí vlastnického práva od neoprávněného, byl znovu vlastník nejlépe chráněn za účinnosti OZ/64, kdy vlastnictví téměř nešlo pozbyt tím, že by ho neoprávněný převodce převedl na třetí osobu. Tímto neoprávněným převodcem mohla být pouze socialistická organizace, a od 1. dubna 1983 ještě subjekty oprávněné státním povolením k uspokojování hmotných a kulturních potřeb občanů. Je však jasné, že takovýchto drobných soukromníků bylo vzhledem k celkové populaci velmi málo. Občané tedy nemohli nabytí vlastnické právo od neoprávněného, protože toto právo na ně vůbec nepřecházelo a zůstávalo původnímu vlastníku.

Aby bylo komplexnosti článku učiněno zadost, je zapotřebí se v neposlední řadě vypořádat s otázkou dobré víry nabyvatelů, tedy osob, které vlastnické právo získají bez vědomí původního vlastníka. Dnešní

úprava je silně nakloněna právě jim, má teze naopak směřuje k uvědomění si dříve lepšího postavení původních vlastníků. Někdo by mohl namítat, že můj postoj je neproporcionálně neústavní, avšak je nutné si nejprve uvědomit, že samy instituty vydržení a nabytí od neoprávněného spočívají ve velmi výrazných zásadách do jednoho ze základních, ústavním pořádkem zaručeného práva. V takovém případě je dle mého názoru polemika nad tím, zda chránit více původního vlastníka či nového dobrověrného nabyvatele, zcela legitimní.²⁵ K jakému přístupu se zákonodárce přikloní je dáno tím, které hodnotě dá přednost, nelze však hovořit o tom, že to které hodnotové rozhodnutí je rozhodnutím nesprávným.

Navíc ani v historii nebylo zavedení těchto institutů jednoznačné. Například římské právo nabytí od neoprávněného neznalo²⁶, a ani velký soukromoprávní kodex BGB až téměř do konce 19. století se zavedením tohoto institutu nepočítal, když o jeho konečném zařazení bylo rozhodnuto nejtěsnější možnou většinou.²⁷ I v dnešní době není úprava nabytí od neoprávněného zakotvena ve všech evropských státech,²⁸ a u nás posun od ochrany vlastníka k ochraně poctivého nabyvatele vyvolal oprávněné rozpaky.²⁹ Vcelku lichým se mi zdá také argument, že by absence tohoto institutu znamenala úplný obchodní kolaps. Není přeci známo, že by neexistence tohoto institutu hroucení obchodu ve Starém Římě působila. I někteří dnešní autoři se přiklání k tomu, že takovýto argument je přeceňovaný, když nabytí od neoprávněného není každodenním problémem spotřebitelů ani obchodníků.³⁰

Můj pohled na institut vlastnictví se blíží mocenskému přístupu, který bere vlastnické právo jako právo vylučné dispozice, jako nejsvrchovanější moc právní, přičemž se ztotožňuje se zásadou nedotknutelnosti vlastnictví, která je zásadou základní v ústavněprávním pojetí vlastnického práva. Obecně lze říci, že vlastnické právo je absolutní věcné právo nejsilnější a nejrozsáhlejší povahy, sloužící jak k zajištění fungování každé společnosti, tak každého jednotlivce.³¹

Je logické, že s takovýmto právem jsou spojena velmi široká oprávnění, kterými vlastník disponuje, ale to pouze za předpokladu, že opravdu řádným vlastníkem je. Pokud je někdo v dobré víře, že věc nabývá, musí mít dle mého názoru slabší ochranu než ten, kdo vlastníkem opravdu je. Vždyť přeci vlastník má silnější právní důvod k věci než nabyvatel (vlastnické právo je silnější než držba, byť třeba poctivá, řádná a pravá).

Samozřejmě musíme zohlednit ochranu dobré víry. Literatura k zákonu č. 946/1811 Sb. z. s., Obecný (Všeobecný) zákoník občanský (dále „**ABGB**“),³² i k OZ³³ říká, že dřívějšímu vlastníku přísluší proti těm, jež jsou mu za to odpovědni, právo na náhradu škody. Podle mě by se však institutu náhrady škody měl domáhat vůči neoprávněnému převodci právě nabyvatel v dobré víře. Takový přístup je dle mého spravedlivější než ten, kdy původnímu vlastníkovi jeho vlastnictví odejmeme, a to dokonce v případech, kdy si za to ani sám nemohl (např. krádež).

Je nutné dodat, že lepší ochrana vlastníka by se dala demonstrovat i na dalších institutech, např. nebyl přípustný zákaz zcizení věci, právo nezbytné cesty či svěřenské nástupnictví, kterými by byl vlastník omezován, tak jako je tomu dnes.

Výše zmíněná zjištění nutí k závěrečnému zamyšlení. Režim, který podporoval znárodňování, kolektivizaci, pozemkovou reformu či konfiskace majetku, poskytoval v obou demonstrovaných oblastech vlastníku věci lepší ochranu, než je dnes. Navíc tato ochrana, jak bylo prokázáno, byla poskytována vědomě. Automaticky tedy vyvstává otázka, proč tomu tak bylo. Proč stát na jedné straně vlastníky doslova terorizoval, a na straně druhé jim v určitých případech ochranu oproti dříve platícímu ABGB zvyšoval. Myslím si, že na danou otázku nelze odpovědět jednoznačně, protože zvýšený zájem na ochraně (osobního) vlastnictví nevycházel z jednotného zdroje. Příčiny je nutné hledat jednak

v důvodových zprávách, a za druhé v politických cílech režimu. Zvýšená ochrana vlastníka u vydržení byla argumentována tím, že vydržení je nepřijatelný zásah do ústavních práv vlastníka. Můžeme tedy říci, že šlo o inovativní myšlenku, která se však v praxi neuchytila a byla překonána. Občanské právo jako celek také muselo odpovídat ideologické zásadě „*zákazu vykořisťování člověka člověkem*.“ Tato zásada omezovala některé instituty tak, aby jeden občan nemohl ohrozit vlastnictví jiného. Dalším důvodem zvýšené ochrany v těchto oblastech tedy bylo podřízení práva pod ideologické zásady. Na zvýšení ochrany osobního vlastnictví lze hledět i optikou politickou. KSČ mohla pokrytecky nabízet vlastníkům zvýšenou ochranu, a přitom důležité věci, jako např. pozemky, pod osobní vlastnictví nespádaly. V nadsázce tak lze tvrdit, že existovala zvýšená ochrana, ale přitom toho nebylo moc co vlastnit.

Na základě zmíněných úvah o důvodech zvýšené ochrany osobního vlastnictví jsem si vytvořil názor o jeho podstatě a o podstatě jeho zvýšené ochrany. Osobní vlastnictví bylo úzce spojeno s osobní spotřebou občana, která byla zároveň jeho limitem. Pokud by byla osobní spotřeba překonána, vlastnictví osobní by se přeměnilo na soukromé, kterému však byla poskytována mnohem menší ochrana. Myslím tedy, že podstatou osobního vlastnictví a s tím spojené ochrany bylo to, že občané mohli vlastnit „málo“ věcí, avšak měli k nim silnější ochranu.

Závěrem ke svému článku bych chtěl uvést, že vím, že se jedná o politicky citlivé téma a někomu může má teze znít provokativně neřkuli až kacířsky. Ovšem je nutné si uvědomit, že od revolučního roku 1989 uplynulo již téměř 30 let. Myslím si, že taková doba je dostatečná proto, abychom se mohli svobodně zamyslet čistě nad právní stránkou věci bez politické hysterie. Mým cílem opravdu nebylo vyzdvihoval komunistické zákonodárství, uvědomuji si, k jak ohromným zásahům do vlastnictví docházelo, což zmiňuji ihned v úvodu článku. Mým záměrem bylo kriticky zhodnotit obecně známý fakt, že v období socialismu došlo k degradaci vlastnictví a vlastníci to u nás neměli snadné. Místo automatického přejímání těchto faktů jsem se snažil je podrobněji analyzovat, přičemž jsem dospěl k závěru, že v určitých oblastech byli vlastníci chráněni více než tomu je dnes. Pravdou zůstává, že hrubé zásahy do soukromého vlastnictví, ke kterým docházelo, dalece přesahují tato kladná zjištění, nicméně, jak můžeme vidět, málo co je čistě černobílé a první pohled přinášející jasné odpovědi nemusí a často nebývá vždy zcela komplexní. Pokud má tvrzení zevšeobecníme, je možné říci, že přestože jsou některé právní oblasti brány za nepochybné s jasným závěrem, při bližším kritickém zkoumání se můžeme dobrat překvapivých zjištění.

Zaujal Vás tento článek?

Tímto to končit nemusí. Článek najdete ve webové podobě na:

https://www.iurium.cz/2018/11/27/nebyl_vlastnik_chranen_lepe/

Zapojte se do diskuze. Jakýkoli názor, kritika, nápad či podnět je zde vítán.

Seznam poznámek pod čarou

- 1 Blíže ke státním zásahům do soukromého vlastnictví: HORÁK, Ondřej. Státní zásahy do vlastnických vztahů po 2. světové válce. In VOJÁČEK, Ladislav. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 391-409.
- 2 HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 88.
- 3 URFUS, Valentin. *Obecné dějiny státu a práva. římské právo soukromé*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1979, s. 37.
- 4 KADLECOVÁ, Marta. SCHELLE, Karel. VESELÁ, Renata. VLČEK, Eduard. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 110.
- 5 Socialistickým vlastníkem byl buď stát anebo družstva. Družstevními vlastníky byla např. lidová družstva, národní podniky či komunální podniky.
- 6 Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. Dostupné online na: http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_07.htm.
- 7 Úprava vydržení nicméně byla zakotvena v zákoníku mezinárodního obchodu č. 101/1963 Sb., když bylo nutno i přes odlišný ideologický náhled respektovat pravidla zahraničního obchodu.
- 8 RUŽIČ, Dušan. Vydržení v českém právu. *Ad Notam*, 2009, roč. 15, č. 6, s. 196.
- 9 Důvodová zpráva k zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Dostupné online na: http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_10.htm.
- 10 KRATOCHVÍL, Zdeněk a kol. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965, s. 165.
- 11 Dříve se používal název nabytí vlastnického práva od nevlastníka. K problematice pojmenování např. HORÁK, Ondřej. Historické zdroje úpravy nabytí od nevlastníka. Kapitola z dějin právního myšlení. In *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, s. 23-30.
- 12 Nález Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11.
- 13 FIALA, Josef. KINDL, Milan. *Občanské právo hmotné*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 193.
- 14 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského*. 2. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 216.
- 15 Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupné online na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
- 16 TÉGL, Petr. Ochrana poctivého nabyvatele při nabývání vlastnického práva od nevlastníka k movitým věcem nezapsaným ve veřejných seznamech. *Ad Notam*, 2007, roč. 5, č. 2, s. 43-49.
- 17 Ustanovení § 145: „Je-li držitel se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc nebo právo náleží, je držitelem oprávněným. V pochybnostech se má za to, že držíba je oprávněná.“

- 18 Je zajímavé, že původní vlastník tak teoreticky mohl i v případě úředního výroku, tedy výroku státní moci totalitního státu, namítat nedostatek dobré víry nabyvatele.
- 19 Dražbou mimo úřad provedenou byla myšlena dražba prováděná národními podniky.
- 20 ŠUSTROVÁ, Daniela. BOROVIČKA, Petr. HOLÝ, Jaroslav. Stavby v katastru nemovitostí. *bulletin-advokacie.cz*, publikováno dne 23.6. 2016, citováno dne 11.9. 2018. Dostupné online na: <http://www.bulletin-advokacie.cz/stavby-v-katastru-nemovitosti?browser=full>.
- 21 DOŘIČÁK, Lukáš. Věcné zaměření klauzulí nabytí od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 18, s. 611.
- 22 ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 481.
- 23 DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří. *Občanský zákoník III. věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 381.
- 24 KINDL, Milan. Peripetie nabývání vlastnictví (od nevlastníků). *Právní rozhledy*, 1998, roč. 5, č. 5, s. 237.
- 25 Tím spíše, když i velký německý civilista prof. H.J. Musielak říká, že ideální řešení prostě neexistuje. Viz MUSEILAK, Hans-Joachim. Eigentumserwerb an beweglichen Sachen nach §§ 932 ff. BGB. *Juristische Schulung*, 1992, Jahrg. 32, s. 713.
- 26 Až na naprosté výjimky, např. koupě od císařské poklady.
- 27 BEZOUŠKOVÁ, Lenka. Nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného podle německé právní úpravy a návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 16, č. 7, s. 247.
- 28 KARNER, Ernst. *Gutgläubiger Mobiliarerwerb: zum Spannungsverhältnis von Bestandschutz und Verkehrsinteressen*. Wien: Springer, 2006, s. 13.
- 29 DOBROVOLNÁ, Eva. *Nabytí vlastnického práva od neoprávněného v českém a rakouském právu*. Rigorózní práce. Masarykova Univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2013, s. 8.
- 30 LURGER, Brigitta. Political Issues in Property Law and European Unification Projects. In HESSELINK, Martijn Willem. *The Politics of a European Civil Code*. Hague: Kluwer Law International, 2006, s. 47.
- 31 VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva – o právu, státě a moci*. Praha: Wolters Kluwer, 2004, s. 163.
- 32 SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnické právo. Komentář*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 159.
- 33 THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 310.